

11. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica

Conspectus model IFLA-e prikaz načela i njihove primjene u praksi

Jelica Leščić
jlescic@nsk.hr

Zagorka Majstorović
zmaistorovic@nsk.hr

IFLA i nabava

Acquisition and Exchanges Section

- do 1975.

Standing Committee on Acquisition and Collection Development

- od 1976.

Acquisition and Collection Development Section

Sekcija za nabavu i izgradnju zbirke

Djelokrug rada

- ✓ Metodološka i tematska pitanja vezana uz nabavu tiskane i druge analogne knjižnične građe kao i elektroničke građe nabavljenе kupnjom, darom, razmjenom i obveznim primjerkom
- ✓ Deaktivizacija - izdvajanje knjižnične građe iz zbirke

3

J. Leščić i Z. Majstorović

Djelokrug rada - nastavak

- ✓ Izrada smjernica za nabavu i izgradnju zbirke
- ✓ Metode izgradnje zbirke
- ✓ Tehnike i praksa izgradnje zbirke
- ✓ Statistika
- ✓ Određivanje cijene građe
- ✓ Vlasništvo vs. Pristup

Pristup građi postaje sve značajnija alternativa vlasništvu tj. posjedovanju građe

- ✓ Pitanja suradnje knjižničara s izdavačima, proizvođačima elektroničke građe i dobavljačima

4

J. Leščić i Z. Majstorović

Sekcija - nastavak

Misija

Sekcija želi biti

raspravište za sva pitanja nabave i izgradnje
zbirke i diseminaciju informacija o
vrednovanju metoda nabave i promoviranje
strategija uspješne i učinkovite izgradnje
zbirke

5

J. Leščić i Z. Majstorović

Strateški plan 2008-2009.

Ciljevi

- Motriti i vrednovati razvojnu prirodu knjižničnih zbirki uključujući konzorcijsku i kooperativnu nabavu i programe razmjene
- Dati informacije o koracima pri izgradnji zbirki, uključujući e-izvore, darove i pročišćavanje knjižničnoga fonda

6

J. Leščić i Z. Majstorović

Strateški plan - nastavak

- Razvijati radne i uzajamne odnose sa sličnim radnim skupinama izvan IFLA-e
- Informirati o radu Sekcije i Stalnoga odbora putem biltena, brošura i radova sa stručnih skupova i zasjedanja IFLA-e
- Jačati Sekciju povećavanjem članstva

7

J. Leščić i Z. Majstorović

Nazivlje

- Access pristup
- Acquisition nabava
- Collecting strategies strategije sakupljanja
- Collection development izgradnja zbirke
- Collection development policy politika izgradnje zbirke
- Collection management upravljanje zbirkom
- Selection selekcija, odabir, izbor
- Ownership vlasništvo
- Preservation zaštita i čuvanje
- Weeding pročišćavanje fonda

8

J. Leščić i Z. Majstorović

Smjernice za politiku izgradnje zbirke upotrebom modela Conspectus

Sekcija za nabavu i izgradnju zbirke objavila je Smjernice 2001. godine

Smjernice su prevedene na francuski, španjolski, ruski i talijanski jezik

Autorica: Dora Biblarz i suradnici -članovi Stalnog odbora za nabavu i izgradnju zbirke

9

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - povijest

- Prvi model Conspectus izradila je RLG: Research Libraries Group
- Prihvatile su ga druge radne skupine, npr. WLN: Western Library Network
- Conspectus treba dati informaciju o svakoj diviziji modela (24), kategoriji (500) i predmetu (4,000) koje je knjižnica evaluirala
- Procjena vrijednosti knjižnične zbirke postiže se sljedećim koracima: planiranje, prikupljanje podataka, dodjela indikatora dubine (razine) i dodjela kodova za jezike
- Ove se informacije koriste za upravljanje knjižničnim resursima, ali i da bi druge odluke bile relevantne za opće postupanje

10

J. Leščić i Z. Majstorović

Pisana politika izgradnje zbirke

Tehnološki razvitak uvjetovao je knjižnicama kretanje od strategije posjedovanja knjižnične građe prema strategijama pristupa knjižničnoj građi

Zbog toga se i politika izgradnje zbirke mijenja

Pisana izjava o politici izgradnje zbirke skup je parametara unutar koji djelatnici knjižnice rade - ona je alat za odabir građe, opisuje sadašnje stanje zbirke i dugoročne i kratkoročne prioritete izgradnje zbirke

11

J. Leščić i Z. Majstorović

Pisana politika izgradnje zbirke

Pisana politika izgradnje zbirke važna je i u pitanjima financiranja, podrška je kooperativnog razvijanja zbirke, a pomoći će i pri komunikaciji s drugim knjižnicama u sustavu.

Korisna je i za upravljanje zbirkom općenito – postupanje s darovima, izlučivanje građe i otkazivanje serija.

12

J. Leščić i Z. Majstorović

Razlozi za napisanu politiku izgradnje zbirke

Glavni su razlozi za pisanu politiku izgradnje zbirke

Selekcija (odabir) – dati smjernice za odabir i izdvajanje tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora za zbirku i to na svakoj razini rukovanja s građom: selekcija, nabava, obrada, smještaj, izdvajanje i izlučivanje, čuvanje i zaštita i /ili arhiviranje svih vrsta građe po predmetnim područjima s obzirom na točno određenu dubinu i širinu zbirke.

13

J. Leščić i Z. Majstorović

Razlozi - nastavak

Planiranje

Dokument o politici izgradnje zbirke osnova je planiranju zbirke i utvrđivanje prioriteta u nabavi, što je posebno važno za financiranje

Pomaže pri identificiranju predmetnih područja koja traže izlučivanje građe i/ili pojačanu međuknjižničnu posudbu, internetski pristup, a ne samo nabavu novih naslova

Odnosi s javnošću

Pisani dokument o politici izgradnje zbirke pomaže u komunikaciji knjižnice s okruženjem u kojemu djeluje: s korisnicima, financijerima i tijelima koja knjižnicom-zbirkom upravljaju; u izradbi dokumenta mogu sudjelovati i zainteresirani (vanjski) članovi uprave

14

J. Leščić i Z. Majstorović

Razlozi - nastavak

Širi kontekst

Pojedinačne knjižnice sve češće ne mogu samostalno pružiti sve usluge

Povezuju se u kooperativne skupine i konzorcije

Da bi povezivanje uspjelo treba postojati obostrano znanje i dogovor koju građu koja knjižnica prikuplja

Pisana politika izgradnje zbirke stoga često služi kao osnova za širu suradnju i zajedničko korištenje - dijeljenje informacijskih izvora na lokalnoj, regionalnoj, državnoj pa i međunarodnoj razini

15

J. Leščić i Z. Majstorović

Razlozi - nastavak

Pisana politika izgradnje zbirke omogućava da individualne odluke o odabiru građe budu utemeljene na standardiziranoj osnovi

Pozivajući se na službeni dokument knjižnično osoblje može otkloniti kritiku ili cenzuru, odbiti nepoželjne darove itd.

16

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus

Conspectus je sistematski, predmetno organiziran pregled zbirke koji daje osnovu za buduće donošenje odluka o

- planiranju zbirke
- kooperativnoj izgradnji zbirke
- upravljanju zbirkom

Standard je za implementiranje strategija prikupljanja i povezivanje izvora.

17

J. Leščić i Z. Majstorović

Osnova modela

- Predmetno područje
- Klasifikacijska shema
- Njihova kombinacija

18

J. Leščić i Z. Majstorović

Predmetna osnova modela

Predmetna je shema organizirana hijerarhijski

- 24 predmetne podjele dijele se u 500 predmetnih kategorija koje se dalje dijele u približno 8.000 deskriptora
- Pri tome se svaka predmetna podjela, kategorija i deskriptor vežu uz odgovarajuće klasifikacijske brojeve

19

J. Leščić i Z. Majstorović

Klasifikacijska osnova modela

Conspectus se veže uz Klasifikaciju Kongresne knjižnice, ali se i Deweyeva Decimalna klasifikacija i UDK (uz dodatne tablice i prilagodbe) mogu koristiti kao klasifikacijska osnova modela

20

J. Leščić i Z. Majstorović

Standardizirani kodovi

Model koristi standardizirane kodove za

- Razinu zbirki
- Jezike i pisma

21

J. Leščić i Z. Majstorović

Elementi politike izgradnje zbirke

Glavni razlog za pisanu politiku izgradnje zbirke je spriječiti da knjižnica kupuje nasumičan skup informacijskih resursa koji možda neće podržati misiju knjižnice

Elektronički resursi postaju sve važniji

Politika izgradnje zbirke može biti izdvojena ili integrirana

22

J. Leščić i Z. Majstorović

1. Element

- Odredbe o zadaćama i misiji knjižnice, o svrsi nabavne politike i o publici kojoj se knjižnica obraća

Ovaj element obuhvaća podatke o zajednici u kojoj knjižnica djeluje i/ili o korisničkoj skupini kojoj se obraća; sadrži opis programa kojima služi knjižnična zbirka; donosi podatak o veličini zbirke (broj časopisa, broj svezaka monografskih publikacija); navodi podatak o dostupnim elektroničkim izvorima; navodi podatak o broju jezika zastupljenih u zbirci; podatak o finansijskim sredstvima kojima knjižnica raspolaže za nabavu informacijskih izvora i podatak o sporazumima o uzajamnoj, kooperativnoj suradnji koji utječu na nabavnu politiku zbirke

23

J. Leščić i Z. Majstorović

2. Element

- Opće odredbe

Navedene su značajke koje određuju smjer izgradnje zbirke, na primjer: nabavlja li knjižnica samo tekuće ili i retrospektivne prinove, vrste resursa (monografske publikacije, časopisi, doktorske disertacije, itd.); jezici; oblici - tiskani, netiskani, elektronički; specijalni izvori za izgradnju fonda: potpore, darovi; razvojna politika zbirke s obzirom na darove, kao i s obzirom na zaštitu, probiranje, izdvajanje građe; podatak o veličini zbirke; postupak s reklamacijama; uključuju se odredbe zakona o knjižnicama; naveden je podatak o ograničenjima npr. koja se predmetna područja ne prikupljaju

24

J. Leščić i Z. Majstorović

3. element

- Opisne odredbe

Svaka je knjižnica jedinstvena pa će i odredbe o njezinoj politici izgradnje zbirke biti jedinstvene
Sadržavaju izjavu o specijalnom predmetu ili obliku zbirke, o jezicima na kojima se građa prikuplja, o uključenim ili isključenim zemljopisnim područjima, o uključenim ili isključenim vremenskim razdobljima
Predmeti trebaju biti opisani s obzirom na knjižničnu klasifikacijsku shemu i predmetne deskriptore

25

J. Leščić i Z. Majstorović

4. element

- Predmetni profili

Ovaj dio pisane politike izgradnje zbirke temelji se na projekciji vrijednosti zbirke i traži povremeno ažuriranje

Model Conspectus zapravo je ‘inventar’ tj. pregled svih koncepata zastupljenih u zbirci, sažetak snage zbirke i pregled temeljitosti prikupljanja građe

26

J. Leščić i Z. Majstorović

5. element

Metode za evaluaciju/vrednovanje zbirke

- Metode usmjerene na zbirku: sadržaj i značajke informacijskih resursa u svrhu određivanja veličine, starosti, opsega i dubine zbirke u usporedbi s vanjskim standardom
- Metode usmjerene na korisnika opisuju kako se zbirka koristi i pokazatelj su učinkovitosti zbirke s obzirom na korištenje

Kombinacija ovih dvaju metoda daje najtočniju procjenu vrijednosti zbirke.

27

J. Leščić i Z. Majstorović

5. Element - nastavak

Pri evaluaciji se koriste

- Kvantitativna mjerena

Pokazuju veličinu, starost, korištenje, troškove i druge numeričke podatke o zbirci, npr. inventarni popisi

Statistika, kao kvantitativna metoda, usmjerena je i na zbirku i na korisnika

Postotak naslova koje je knjižnica imala u usporedbi sa standardnim popisom pokazuje širinu i dubinu zbirke

28

J. Leščić i Z. Majstorović

5. Element: nastavak

Kvalitativna mjerena

Postižu se subjektivnom evaluacijom i uključuju stručnu prosudbu bibliotekara, predmetnih stručnjaka i/ili mišljenje korisnika (dojam o stanju, karakteru i prikladnosti zbirke)

Uključuju i prosudbu temeljem usporedbe jednoga predmeta u zbirci s istim predmetom u drugoj zbirci/knjižnici ili s predmetnom bibliografijom

29

J. Leščić i Z. Majstorović

6. element

Indikatori dubine zbirke (ili razina zbirke) numeričke su vrijednosti koje se koriste za opisivanje poslova i ciljeva sakupljanja građe u knjižnici, a u obzir se uzimaju tri aspekta upravljanja zbirkom

tekuća razina zbirke,

obveza nabave i

cilj zbirke

30

J. Leščić i Z. Majstorović

7. Element - Indikatori dubine zbirke

Conspectus daje sljedeće indikatore dubine zbirke

- 0 izvan predmetnoga područja knjižnice
- 1 minimalna informacijska razina tj. samo temeljna i referentna djela
- 2 osnovna informacijska zbirka
- 3 studijska ili nastavna zbirka
- 4 istraživačka zbirka
- 5 sveobuhvatna zbirka

31

J. Leščić i Z. Majstorović

Indikatori dubine zbirke - nastavak

Revidirane definicije indikatora dubine zbirke prema modelu Conspectus razvijene su 1996. i početkom 1997. pod pokroviteljstvom Udruge znanstvenih knjižnica i uz pomoć WLN u čemu je sudjelovalo više od 30 aktivnih korisnika modela Conspectus u SAD i svijetu

Revidirane definicije rezultat su svjesnoga pokušaja da ih se učini ujednačeno primjenjivima na sva predmetna područja

Revidirane definicije indikatora dubine zbirke uključile su i elektroničke oblike informacije i pitanja pristupa/vlasništva

32

J. Leščić i Z. Majstorović

Nastavak

- Na primjer, razina osnovne informacije za glazbenu zbirku će uključivati podatak: ograničeni broj monografskih publikacija, referentnih djela i odgovarajuće neknjižne građe

Relevantni *elektronički izvori* ekvivalent su tiskanoj građi na svim razinama, na primjer, elektronički su časopisi, bilo lokalno ili udaljeno pohranjeni, jednakovrijedni tiskanim časopisima uz sljedeće prepostavke

- Pristup elektroničkoj inačici je jednak pristupu tiskanom obliku ako je omogućen pristup dovoljnom broju računala i ako se do elektroničkog izvora dolazi bez dodatnih troškova za korisnika

33

J. Leščić i Z. Majstorović

nastavak

Isto je s *elektroničkim arhivima* potpunoga teksta monografskih publikacija, časopisa itd. bilo da se učitavaju lokalno ili im se pristupa putem interneta oni su, u smislu korisničkoga pristupa, jednakovrijedan informacijski resurs kao i njihov izvorni oblik

Model Conspectus mjeri resurse koje knjižnica posjeduje i one koji su izravno (online) dostupni

34

J. Leščić i Z. Majstorović

Revidirane definicije indikatora dubine zbirke - indikatori 0, 1

- 0: knjižnica namjerno ne sakuplja građu za pojedini predmet bilo u kojem formatu
- 1: za pojedini predmet knjižnica sakuplja ograničenu zbirku opće građe, monografske publikacije i referentnu građu; časopisi i elektronički izvori se ne sakupljaju
- zbirka se mora povremeno revidirati zbog aktualnosti informacija, zastarjele naslove treba povući, a klasična i starija djela mogu se zadržati u zbirci

35

J. Leščić i Z. Majstorović

Indikator 2

- 2: Osnovna informacijska razina
- Zbirka sadrži ograničen broj monografskih i referentnih publikacija i ograničen broj reprezentativnih općih časopisa, definiran pristup zbirci vlastitih ili udaljenih elektroničkih izvora: bibliografije, tekstovi, časopisi itd.
- Zbirka se mora sustavno revidirati zbog aktualnosti informacija, zastarjele naslove treba povući, a klasična i starija djela mogu se zadržati u zbirci

36

J. Leščić i Z. Majstorović

Indikator 3

- 3: Studijska ili nastavna razina zbirke
Opsežna zbirka općih monografskih i referentnih djela i odabrana specijalizirana monografska i referentna djela
Opsežna zbirka općih časopisa i reprezentativnu zbirku specijaliziranih časopisa
Ograničena zbirka odgovarajuće građe na drugim jezicima (npr. građa za učenje stranih jezika)
Opsežna zbirka djela poznatih autora
Definiran pristup zbirci vlastitih ili udaljenih elektroničkih izvora: bibliografije, tekstovi, časopisi itd.
Zbirka se mora sustavno revidirati zbog aktualnosti informacija, zastarjele naslove treba povući, a klasična i starija djela mogu se zadržati u zbirci

37

J. Leščić i Z. Majstorović

Indikator 4

- 4: Istraživačka razina – zbirka građe sadrži glavne objavljene izvore potrebne za doktorski studij i istraživački rad
Opsežna zbirka općih i specijaliziranih referentnih djela i monografskih publikacija
Opsežna zbirka općih i specijaliziranih časopisa
Opsežna zbirka građe na odgovarajućem stranom jeziku
Opsežna zbirka djela poznatih autora
Definiran pristup opsežnoj zbirci vlastitih ili udaljenih elektroničkih izvora: bibliografije, tekstovi, časopisi itd.
Starija građa zadržana je u zbirci za potrebe povjesnih istraživanja

38

J. Leščić i Z. Majstorović

Indikator 5

5: Sveobuhvatna razina zbirke

Zbirka za točno određeno polje znanja ('specijalna' zbirka)

Iscrpna zbirka objavljene građe

Opsežna zbirka rukopisa

Opsežna zbirka u svim drugim formatima

Sveobuhvatna razina zbirke može služiti kao nacionalni ili međunarodni resurs

39

J. Leščić i Z. Majstorović

8. Element: Kod jezika

▪ Kodovi prema RLG:

E prevladava građa na engleskom jeziku; u zbirci ima malo ili uopće nema građe na drugim jezicima

F odabrana građa na stranom jeziku dodatak je građi na engleskom jeziku

W građa je na svim jezicima u uporabi i nema odluke o ograničavanju građe prema jeziku

Y građa je prvenstveno na jednom stranom jeziku – fokus je na prikupljanju građe na jeziku predmetnoga ili stručnoga područja

40

J. Leščić i Z. Majstorović

8. Element - nastavak

- Kodovi prema WLN

P primarno dominira jezik zemlje; malo građe na drugim jezicima

S odabrana građa na drugom jeziku uključena je kao dodatak građi na primarnom jeziku

W zastupljen je široki izbor jezika

X građa je uglavnom na jednom jeziku koji je različit od primarnoga jezika knjižnice

41

J. Leščić i Z. Majstorović

9. Element

Implementacija pisane politike izgradnje zbirke: bavi se pitanjima implementacije, revizije i kontrole.

Kontrola: provjera redovite primjene politike izgradnje zbirke na nabavu građe i ispitivanje stalne narudžbe i preplate; treba izdvojiti (relegirati) dokumente koji ne ispunjavaju ažurirane ciljeve razvojne politike zbirke

Revizija: treba odrediti učestalost preispitivanja teksta politike izgradnje zbirke radi uključivanja novih potreba i/ili suvremenih prilagodbi (visina proračuna, novi nastavni programi itd.)

42

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus divizije prema WLN

Divizija	Prefiks LC
• Poljoprivreda	AGR
• Antropologija	ANT
• Umjetnost i arhitektura	ART
• Biološke znanosti	BIO
• Poslovanje i ekonomija	ECO
• Kemija	CHE
• Računarstvo	COM
• Obrazovanje	EDU
• Inženjerstvo i tehnologija	TEC
• Geografija i znanost o zemljama	GEO
• Povijest i pom.pov.zn.	HIS
• Jezik, lingvistika, književnost	LLL
• Pravo	LAW

43

J. Leščić i Z. Majstorović

Nastavak

• Knjižnična znanost	LIS
• Matematika	MAT
• Medicina	MED
• Glazba	MUS
• Izvedbene umjetnosti	PER
• Filozofija i religija	PAR
• Tjelesno obrazovanje i rekreacija	PHR
• Fizika	PHY
• Politička znanost	POL
• Psihologija	PSY
• Sociologija	SOC

44

J. Leščić i Z. Majstorović

Izvor

Guidelines for Collection Development policy
using the Conspectus Model, 2001.

45

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – razvoj, praksa i moguća primjena u Hrvatskoj

2. dio

Conspectus - razvoj

- Krueger Method (KM) je jedan od prvih Conspectusa namijenjen za male neautomatizirane knjižnice (1981.).
- Krueger Method je originalno zamišljen i razvijen u *Illinos Valley Library System..*

47

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- Research Library Group (RLG)
- Nastao RLG Conspectus, čija je struktura: podjela znanosti/predmeta na 24 divizije, preko 500 kategorija i oko 8.000 predmeta.
- Podaci se knjižnica skupljaju u radnim listovima (*worksheets*)
- Opći se ustroj RLG Conpectusa temelji na *Library of Congress Classification (LC)*

48

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- Prvo poboljšanje *Conspectusa* bilo je uvođenje *Dewey Decimal Classification* koja se uglavnom primjenjuje u knjižnicama s manjim zbirkama (školske, manje akademske).
- Drugo poboljšanje *Conspectusa* išlo je u smjeru sažimanje informacija za potrebe koordiniranog razvoja zbirk.

49

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- Treći je napredak - proširenje indikatora informacijske razine zbirke
- Unutar strukture 0-1-2-3-4-5 uključene su podvrste
- Kodovi su definirani kao: 0-1A-1B-2A-2B-3A-3B-3C-4-5
- Usporedivost i jednoznačnost - veliki korak naprijed u praksi *Conspectusa*

50

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- Autorska prava na *Conspectus* proizvod prenesena na WLN (*Western Library Network*)
- Tijekom narednih desetak godina – širenje *Conspectusa* u međunarodnoj praksi na različite načine
- *Conspectus* postaje, diljem SAD-a, opći standard praćenja ciljeva zbirke i dostignuća na sveučilištima

51

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- 1997., nakon četiri izdanja *Conspectus* priručnika, WLN izdao novi software i priručnik
- 1999. WLN postaje dio OCLC-a
- Razvija se *Automated Collection Assessment* i *Analysis Services* (ACAS) raspoloživ za automatsku analizu zbirke kroz upotrebu MARC formata.

52

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- OCLC / Lacey iCAS Software-u:
- 6 britanskih istraživačkih knjižnica - *Collection Mapping Project* (2002.)
- knjižnica su koristile različite i/ili ne standardne klasifikacijske sheme.

(Finalno izvješće CURL/ RSLP iz 2002.)

53

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- White, H. (*Drexel University*)
- Razvio 1995. metodologiju (kao alternativu *Conspectusu*) za brzo (sažeto) testiranje zbirk – mjerjenje trenutne snage zbirk
- **Brief test methodology** se temelji na razinama *RLG Conspectusa*.
- Vrednovanje se zbirk provodi prema popisu literature koji su sastavili predmetni specijalisti

54

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- Opis metode: izbor (iz bibliografija) 40 najznačajnijih naslova za svako predmetno područje
- 10 naslova za svaku informacijsku razinu (razina o – izvan opsega skupljanja, razine 1 i 2 zadovoljavaju osnovne informacijske razine, razina 3 pruža snažnu lokalnu podršku, a razina 4 zbirke regionalnog je i nacionalnog značaja)
- Inicijalna lista naslova nadopunjuje se *Library of Congress* klasifikacijom i provjerava preko *WorldCat-a*

55

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- Još definira broj knjiga prema razinama: razina 1 (preko 750 naslova), razina 2 (401-750 naslova), razina 3 (151-400 naslova), razina 4 (150 naslova ili manje)
- Analizirane zbirke moraju imati barem 50% knjiga s popisa u jednoj razini i po 5% naslova u svakoj nižoj razini
- Konačna lista naslova knjižnične zbirke uspoređuje se kroz *WorldCat* (kataložni zapisi) ili u lokalnom katalogu (provjera posjedovanja propisane literature)

56

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - razvoj

- **OCLC WorldCat (WCA)** je analiza zbirke dostupna kao web analizu (izvorno pokrenuta u ožujku 2005.)
- Knjižnična zbirka može biti analizirana prema veličini i uključujući preklapanja i jedinstvenost

57

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - primjena

- U SAD gdje je primjena Conspectusa jako raširena u svim vrstama knjižnica
- *RLG Conspectus se smatra de facto nacionalnim i međunarodnim jezikom za vrednovanje i opisivanje zbirki*

58

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – Velika Britanija

- *Conspectus* primijenjen i u Evropi 1985.
- Prvo je implementiran u *British Library* (BL), zatim se uključuje *National Library of Scotland*, zajedno s narodnim knjižnicama u Edinburgh-u i Glasgow-u, *National Library of Wales* i *National Art Library*
- U *British Library* osnovan *National Conspectus Office*
- Pruža informacije i savjete drugim knjižnicama, održava i razvija *Conspectus* bazu podataka

59

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – Velika Britanija

- *Ligue des Bibliotheques Europeennes de Recherche (Liber)* *Conspectus Working Group* ima zadatak, na europskoj razini, stvaranja uvjeta za primjenu *Conspectusa* koji se provodi u ostaku Europe (rješavanje praktičnih pitanja vezanih za probleme procjene, snimanje podataka).
- Cilj je napraviti mrežu *Conspectus* baze podataka između knjižnica i stvoriti jedan zajednički standard.
- Predsjedatelj grupe je iz *National Library of Scotland*, u BL je tajništvo
- Članovi dolaze iz Austrije, Francuske, Njemačke, Italije, Nizozemske, Portugala, Španjolske, Švedske, Švicarske, a postoji interes i iz drugih država, posebno iz Istočne Europe.

60

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – Velika Britanija

- Različito područje primjene *Conspectusa* u Velikoj Britaniji
- Najviše za razvoj zbirki i suradnju među knjižnicama
- *The German Studies Group* je u Škotskoj koristi *Conspectus* kao osnovu za sažimanje Vodiča za njemačke izvore u škotskim istraživačkim knjižnicama
- *The Fine Art grupa knjižnica (UCABLIS)* koristi *Conspectus* pristup za opisivanje trenutne politike kataloga izložbi
- Katalog službenih publikacija u Škotskoj sadrži rezultate *Conspectus* analize vladinih dokumenata

61

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – Velika Britanija

- Primjena *Conspectusa* u Velikoj Britaniji
- Značenje: za same knjižnice, nacionalno i internacionalno
- *Conspectus* u implementaciji - prilagodba nacionalnim potrebama
- Jedna od promjena - revidirani RLG kod jezika

62

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Estonija

- 1999. RLG *Conspectus* prvi put uveden u istraživanje estonskih knjižnica
- Estonske knjižnice primjenjuju UDK klasifikaciju
- Usklađenje za primjenu Conspectusa
- Tijekom 2002. – 2003. završena je matrica profila nabave za tri knjižnice i *National Library*
- 2004. gotova matrica profila nabave za sve istraživačke i specijalne knjižnice Estonije

63

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Estonija

- Koristile tri razine nabave: osnovna, studijska i istraživačka informacijska razina
- Sadržaj svakog nivoa je točno definiran za opću upotrebu.
- Ako se pokrivenost u različitim knjižnicama preklapa, knjižnice se u kooperaciji dogovaraju kako bi se ograničena sredstva učinkovitije koristila na nacionalnoj razini

64

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Češka

- Češka nacionalna knjižnica provela vrednovanje cjelokupnog fonda prema Conspectus modelu

65

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Finska

- Finnish Research Library Association u kooperaciji sa:
  - The Council for Finnish University Library
  - The National Library of Finland
  - The National Repository Library
  - IFLA Acquisition and Collection Development Section

66

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Finska

- Vijeće za finske sveučilišne knjižnice 2003. utvrđuje:

Raspoloživost nacionalno sveobuhvatnih izvora:

- tiskani,
- licencirani,
- digitalizirani
- i besplatno dostupni s web-a

Za knjižnice:

- snaga,
- najbolja zbirka;
- kooperativna nabava i profili;
- razvoj zbirke

Za korisnike: potreba lociranja relevantnih izvora; informacijski sadržaj

Knowledge management

67

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Finska

- ŠTO se vrednuje:

- Godine i jezik u strukturi izvora
- Izvori u svim oblicima

Kriterij je:

- raspoloživost (*availability*),
- dostupnost (*access*),
- postojanost podataka (*stability of data*)

68

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Finska

- Faze projekta:

- Opisivanje zbirki: mappiranje izvora - identifikacija zbirke, format, opis, predmetno grupiranje, raspoloživost, prava korištenja
- Opis profila za nabavu
- Specijalne zbirke
- Vrednovanje zbirke i opis sadržaja

69

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - Finska

- Projekt financira Ministarstvo obrazovanja
- Koordinator projekta je National Library
- Koordinacijska grupa
- Kontakt osobe u knjižnicama
- + participacija 40 specijalista
- Collection level Conspectus

70

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - prednosti

- standardizirano sredstvo za iskazivanje postojećih prednosti zbirki i za iskazivanje budućih namjera zbirke
- pomoći pri racionalizaciji zbirke (zna se kako izgrađivati zbirku određenog predmeta/znanstvenog područja)
- omogućuje knjižničarima usavršavanje i bolje upoznavanje sa zbirkom

71

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - prednosti

- pomaže u uspostavljanju i učvršćivanju veza s nastavnim osobljem i istraživačkim kadrom u akademskim institucijama
- pomaže pri izradi programa razvoja zbirki i pravdanje utrošenih proračunskih sredstava
- rezultati se vrednovanja zbirki mogu koristiti u akademskim institucijama koje trebaju dobiti akreditaciju nekog vanjskog tijela

72

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus - nedostaci

- vrednovanje je zbirke za knjižnicu obujmom veliki posao
- neka su znanstvena područja previše a neka premalo razrađena u odnosu na potrebe drugih zemalja
- treba ga „prekrojiti po nacionalnoj mjeri“
- oslanja se na klasifikacijske sheme koje su neprimjerene u drugim zemljama
- informacijske razine treba nadopuniti za vrednovanje elektroničke građe

73

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – moguća primjena u visokoškolskim knjižnicama

- Conspectus kao metodologija DA
- Mogućnosti:
- 1. Vrednovanje zbirke vanjskom uslugom (OCLC)

TEŠKO - veliki troškovi, puno sati rada predmetnih specijalista, puno prilagodbi podataka (npr. različiti sustavi formata bibliografskih podataka...)

74

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus – moguća primjena u visokoškolskim knjižnicama

2. Vrednovanje zbirke samostalno

TEŠKO ali izvedivo (angažiranje struke, puno posla predmetnih specijalista)

75

J. Leščić i Z. Majstorović

Visokoškolske knjižnice - stanje

- Graditi suvremeni sveučilišni knjižnični sustav koji je kooperativan i koordiniran, u skladu s potrebama korisnika, te mogućnostima informacijsko-komunikacijske tehnologije zajednička je obveza fakulteta, sveučilišta i knjižnica prema znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju
- Visokoškolske knjižnice, prema Bolonjskoj deklaraciji, prate promjene u sustavu visoke naobrazbe, postaju ravnopravni partner u stjecanju i stvaranju znanja, a sveučilišne knjižnice postaju središta

76

J. Leščić i Z. Majstorović

Visokoškolske knjižnice - stanje

- Sastavnice SKS-a izgrađuju zbirke za svoje korisnike prema programima fakulteta
- Sveučilišne knjižnice, po profilu građe (knjiga) opće-znanstvene
- NSK kao središnja knjižnica Sveučilišnog knjižničnog sustava u Zagrebu izgrađuje zbirke prema znanstvenim područjima zastupljenim u visokoškolskom obrazovanju Sveučilišta (10-tak godina dostupne u slobodnom pristupu građi na 3. i 4. katu NSK) – prema programima na fakultetima
- Pristup inozemnim elektroničkim izvorima/bazama podataka/časopisima za sve je visokoškolske knjižnice u Hrvatskoj pod jednakim uvjetima

77

J. Leščić i Z. Majstorović

Visokoškolske (sveučilišna) knjižnice - stanje

- Princip izgradnje zbirki: izgrađuju fond s naglaskom na zbirku ispitne literature, znanstvenu literaturu temeljnog područja i kvalitetnu referentnu zbirku

78

J. Leščić i Z. Majstorović

Visokoškolske knjižnice - stanje

- Koordinacije u razvoju zbirki u SKS-u nema
- Zbirke samo - kvantitativni pokazatelji (vrsta građe, broj svezaka?!); kvalitativnih pokazatelja nema
- Kakvu zbirku imamo?
- Kako zbirku vrednovati i utvrditi kako pokriva nove programe (prema Bolonjskom procesu)?
- Kako razvijati zbirku?

79

J. Leščić i Z. Majstorović

Vrednovanje zbirki Visokoškolskih knjižnica - pitanja

- Kako sa sve manje sredstava osigurati potrebne i kvalitetne informacijske izvore?
- Sveučilišne knjižnice: kako graditi zbirku predmetnog/znanstvenog područja da se izbjegne izgradnja identične zbirke?
- Sve su to pitanja na koja nemamo odgovor

80

J. Leščić i Z. Majstorović

Vrednovanje zbirki Visokoškolskih knjižnica - odgovor

- Odgovor je - potreba kvalitativnog vrednovanja naših zbirki i utvrđivanje stvarnog stanja= stvaranje osnove za usklađeni razvoj zbirki istog predmetnog/znanstvenog područja u SKS
- **Conspectus model prilagođen hrvatskim** prilikama kao podloga kvalitativnog vrednovanja zbirki

81

J. Leščić i Z. Majstorović

Vrednovanje zbirki Visokoškolskih knjižnica - polazište

- **Polazište** i osnova za kvalitativno vrednovanje i razvoj zbirki – **IFLA Smjernice**
- Primjena predloženog Conspectus modela

82

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus model – potrebne prilagodbe

- Divizije – moguće prihvati
- Kategorije/predmeti – prema UDK klasifikacijskoj shemi i prema programima na fakultetu
- Indikatori informacijske razine 1 – 5 (IFLA) - razraditi opise prilagođene hrvatskim prilikama

83

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus model – potrebne prilagodbe

- Indikatori jezičnog obuhvata – prilagoditi opise oznaka (RLG i WLN)
- Jednostavniji za prilagodbu WLN – PRIMJER:
- **P** (*Primary Language*) = P HRV hrvatski jezik dominira
- **S** (*Selected other language*) = S ENG : odabrani materijal na engleskom jeziku (S GER; S SLV...)
- **W** (*Wide Selection of language represented*) = W: zastupljen je širok izbor jezika

84

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus model – razrada

- Razraditi metodologiju prikupljanja, objedinjavanja i obrade podataka
- Izvan sustava elektroničkih kataloga (još uvijek različiti) (za sada)
- Primijeniti metodologiju kvalitativnog vrednovanja (usmjerenu na fond – aspekt fonda i/ili korisnički)
- Usporediti zbirke (*Benchmarking*)
- Utvrditi preklapanja građe prema kategorijama

85

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus model – razrada

- Utvrditi trenutnu informacijsku razinu zbirke (*Current Collection Level*)
- Vidjeti do koje se razine želi (potrebe korisnika) razvijati segmente zbirke (kategorije)
- Izraditi program razvoja zbirke
- Objaviti korisnicima i financijerima

86

J. Leščić i Z. Majstorović

Conspectus model – razrada

- Utvrditi podlogu za utvrđivanje intenziteta nabave (kooperativan/suradnički?)
- Dogovori u koordinaciji

87

J. Leščić i Z. Majstorović

Združene knjižnice u kooperativnom razvoju?!

- Moraju “eksplicitno i implicitno” vjerovati:
- Briga za jezgro zbirke mora biti prioritet u svakoj pojedinoj knjižnici
- Kooperativan je razvoj zbirki jedan od odgovora, ne odgovor, na probleme izgradnje zbirki

88

J. Leščić i Z. Majstorović

Združene knjižnice u kooperativnom razvoju?!

- Interakcija među ljudima je nužna komponenta upravljanja zbirki. Novac, i oprema pojačavaju zajedničke programe, ali ljudski faktor je nužan za kooperaciju
- Kooperacije postoje na mnogo razina – država, regija i lokalno - razine participacije u njoj

89

J. Leščić i Z. Majstorović

Združene knjižnice u kooperativnom razvoju?!

- Namjera kooperacije: omogućiti bolji, brži i lakši pristup informacijama za naše korisnike
- Kooperacija je:
- Obavezan okvir u sklopu kojeg knjižnice mogu raditi
- No, prvo i najistaknutije, moraju postići lokalno utvrđene ciljeva

90

J. Leščić i Z. Majstorović

Združene knjižnice u kooperativnom razvoju?!

- Jesmo li spremni za kvalitativno vrednovanje svojih zbirk?
- Jesmo li spremni za koordiniranu nabavu knjiga (časopisi već usklađeni!?)?
- Jesmo li spremni za Conspectus?

91

J. Leščić i Z. Majstorović

Združene knjižnice u kooperativnom razvoju?!

- Bez obzira na odgovor – izvjesno je kako kasnimo desetke godina na našu i žalost naših korisnika, a posebno gledajući u svjetlu sve mršavijeg budžeta!

92

J. Leščić i Z. Majstorović

Literatura

- Baker, L.; Lancester, W.F. The Measurement and Evaluation of Library Services. Second edition Arlingron : Information Resources Press cop., 1991.
- Bushing, M. C. The Evolution of Conspectus Practice in Libraries: The Beginnings and the Present Applications. Dostupno na: <http://klement.nkp.cz/Caslin/caslin01/sbornik/conspectus.html>. (27.01.2009.)
- Clayton, P.; Gorman, G.E. Managing information resources in libraries : collection management in theory and practice. London : Library Association Publishing, 2001.
- Krueger Method : an Introduction. U: Cooperative Collection Management : The Conspectus Approach. New York; London : Neal-Schuman Publishers, Inc., 1994., str. 13-27.
- McFadden Allen, B. Theoretical Value of Conspectus-based (Cooperative) Collection Management. U: Cooperative Collection Management : The Conspectus Approach. New York; London : Neal-Schuman Publishers, Inc., 1994., str. 7-10.
- Wood, R. J. A Conspectus of the Conspectus. // The acquisition librarian, 4(1992)7, str. 5-23.

93

J. Leščić i Z. Majstorović

Hvala na pažnji!

94

J. Leščić i Z. Majstorović